

Η “Κιβωτός” περιοδεύει στη Λέσβο και τη Λήμνο

Η **Κιβωτός** είναι ένα μουσειολεωφορείο που ταξιδεύει στις πόλεις και τα χωριά της Λέσβου και της Λήμνου μεταφέροντας εικόνες από την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό. Στο Εκκίνημά της η Κιβωτός προσεγγίζει τη μαθητική κοινότητα μέσω του εκπαιδευτικού προγράμματος “Ανατολικό Αιγαίο: Εικόνες από το παρελθόν. Η Λέσβος και η Λήμνος από τα προϊστορικά ως τα ελληνιστικά χρόνια”, με στόχο την ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Εύη Πίνη

Αρχαιολόγος - μουσειοπαιδαγωγός

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση επαναπροσδιορισμού του ρόλου του Μουσείου, η οποία έχει ως στόχο να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στο μουσειακό οργανισμό και το κοινό του.

Υλοποίηση αυτής της νέας αντίληψης, που θέλει το Μουσείο προσίτο σε όλους ανεξαιρέτως, είναι το **μουσειολεωφορείο**, κινητή πολιτιστική μονάδα με σκοπό να θεραπεύσει τις ανάγκες ενός κοινού που αδυνατεί να έρθει σε επαφή με τους χώρους όπου φυλάσσονται και εκτίθενται τα πνευματικά και υλικά ερείσματα του πολιτισμού του.

Το μουσειολεωφορείο μεταφέρει μίαν αποσπασματική εικόνα του Μουσείου εκτός των φυσικών του ορίων –εν είδει κινητής έκθεσης–, καθιστώντας το **επισκέπτη του κοινού του**.

Είναι προφανείς οι άξονες που καθορίζουν τα δρομολόγια ενός μουσειολεωφορείου, αποστέλλοντάς το σε περιοχές διασπρόσιτες και απομονωμένες από το κέντρο λόγω κακού ή ελλιπούς συγκοινωνιακού δικτύου, αλλά και λόγω κοινωνικών δομών που δεν ευνοούν τη συμμετοχή σε πολιτιστικά δρώμενα.

Η ιδέα του μουσειολεωφορείου δεν είναι καινούργια. Έχει ήδη εφαρμοστεί στο εξωτερικό, σε περιοχές όπου οι προαναφερθείσες δυσχερείες ήταν ανυπέβλητες.

Στην **Μποτσουάνα**, μια χώρα της Ν. Αφρικής, μεγάλο μέρος της οποίας καταλαμβάνει η έρημος, με χωριά απομακρυσμένα μεταξύ τους, πώς αλλιώς θα μπορούσε ένα Εθνικό Μουσείο να επισκεύσει τους σκοπούς του; Σίγουρα όχι αναμένοντας την επί-

σκεψη των διάσπαρτων φυλών στην πρωτεύουσα όπου αυτό εδρεύει. Η λύση που βρέθηκε φέρει το όνομα *ritse* ya paga (μπφ. ζέμπρα σε ρόδες) και περιοδεύει στην έρημο Καλαχάρι, μεταφέροντας αυθεντικά μουσειακά αντικείμενα, κινηματογραφικές ταινίες και διαφάνειες. Τα θέματα/εκθέματα –ιστορία, εθνογραφία– παρουσιάζονται σε μικρούς και μεγάλους στο σχολείο αλλά και στην πλατεία του χωριού.

Στον ελληνικό χώρο, παρ’ ότι η κατάσταση δεν είναι τόσο ακραία, η ύπαρξη ακριτικών περιοχών με ανάλογες ανάγκες επέβαλε το σχεδιασμό μιας πρώτης κινητής μονάδας, που επονομάστηκε Κιβωτός.

Η Κιβωτός γεννήθηκε από τη συνεργασία της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Λέσβου με το Κέντρο Εκπαι-

1. Μποτσουάνα, έρημος Καλαχάρι. Η Zebra σταθμευμένη στην αυλή του σχολείου.

3. “Ανατολικό Αιγαίο: Εικόνες από το παρελθόν” - Εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

2. Μακέτα του μουσειοεπιχειρησίου του Νομού Λέσβου.

δευτικών Προγραμμάτων (Κ.Ε.Π.) του ΥΠ.ΠΟ. και την Κ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Ως χώρος εφαρμογής του προγράμματος προτάθηκε ο νομός Λέσβου, όπου η ευαισθητοποιημένη και δυναμική Τοπική Αυτοδιοίκηση ανέλαβε να υλοποιήσει μια επιθυμία του Κ.Ε.Π. που χρονολογείται από το 1989, όταν παρουσιάζτηκε στη μαθητιάσα νεολαία της Λέσβου η αρχαιολογική εκπαιδευτική έκθεση "Ομήρου Ιλιάδα: από το μύθο στην πραγματικότητα".

Η ανάλυση του εγχειρήματος στηρίχτηκε τόσο στα θετικά όσο και στα αρνητικά στοιχεία του νομού. Πρόκειται για νομό πολυάνθρωπο, με βαλερά χωριά, ο οποίος διαθέτει πανεπιστήμιο, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζει σημαντικές δυσχέρειες πρόσβασης στο κέντρο λόγω κακού συγκοινωνιακού δικτύου.

Οι στόχοι της Κιβωτού είναι πολιτισμικοί, κοινωνικοί περιεχομένου και επιμορφωτικής πολιτικής.

Ακολουθώντας τις **σύγχρονες μουσειακές τάσεις**, το μουσείο με τη μορφή της Κιβωτού έχει τη δυνατότητα να προσεγγίσει το κοινωνικό σύνολο και να το καταστήσει δέκτη και εν συνχεία πομπό των μηνυμάτων του.

Στον τομέα της **κοινωνικής πολιτικής** επανασυνδιορίζεται η σχέση του πολίτη με την πολιτισμική κληρονομιά και το περιβάλλον, ενώ παράλληλα προστατεύεται η εθνική συνείδηση από τους κινδύνους του στείου εθνικισμού. Σε πιο ειδικά πλαίσια και με γνώμονα τη θέση της Λέσβου και της Αλήμου στον ευρύτερο αιγαιακό χώρο, συνειδητοποιείται ο ιστορικός ρόλος των η-

σίων ως γέφυρας ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση και ταυτόχρονα προστατεύονται οι τοπικές ιδιαιτερότητες από την ισοπεδωτική τάση εξομίωσης με το κέντρο/πρωτεύουσα.

Από **παιδαγωγική άποψη** η Κιβωτός προτείνει σε διδάσκοντες και διδασκόμενους έναν εναλλακτικό τρόπο προσέγγισης του γνωστικού αντικείμενου, ο οποίος στηρίζεται στην έρευνα, την παρατήρηση, την περιγραφή, την καλλιτεχνική δημιουργία, την ενεργοποίηση της φαντασίας και της κριτικής ικανότητας.

Αρρώγες για την επίτευξη των στόχων του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η διδασκαλία των μουσειοπαιδαγωγικών, που υποστηρίζεται από το εποπτικό -μουσειοσκευές (χάρτες, χρονολογικός πίνακας), αντίγραφα αντικειμένων, έντυπα και διαφάνειες.

Η διώρη εκπαιδευτική διαδικασία κατανέμεται σε δύο φάσεις. Στο πρώτο μέρος, μέσα από το διάλογο και τη δραματοποίηση, ξετυλίγεται το νήμα της τοπικής ιστορίας, από τα προϊστορικά ως τα ελληνοιστορικά χρόνια. Γεγονότα-σταθμιά για τη Λέσβο και τη Αλήμο ερευνώνται σε συνάφεια και εντάσσονται στην Ιστορία, όπως αυτή διδάσκεται μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια.

Στο δεύτερο μέρος η έρευνα γίνεται παιχνίδι, καθώς τα παιδιά καλούνται να αποτελέσουν τα μέλη διεπιστημονικών ομάδων που θα μελετήσουν τα υλικά κατάλοιπα του πολιτισμού των ησίων τους, για να καταλήξουν σε συμπεράσματα τα οποία θα ανακοινώσουν σε ένα "συνέδριο". Η έρευνα/παιχνίδι παίρνει μια αναπάντητη τροπή, όταν ένα από τα υπό μελέτη αντικείμενα, όντας προϊόν αρχαιοκαπηλίας, στέκει

βομβό και ερμητικά κλειστό στις ερωτήσεις των μελετητών. Μέσα από τη διαδικασία αυτή η τάση ευαισθητοποιείται απέναντι στο πρόβλημα της ανεπαρκούς προστασίας των αρχαιοτήτων και της ηθικής διάστασης που προσλαμβάνει η σύλλησή τους.

Η θετική ανταπόκριση των μαθητών στα μηνύματα του προγράμματος δημιούργησε τις προποθέσεις για εμπλουτισμό της Κιβωτού με ένα νέο κύκλο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Το ενδιαφέρον θα επικεντρώνεται σε ζητήματα προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς, σε συνδυασμό με την προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Σ' αυτό ακριβώς το σημείο βρίσκεται την άκρη ενός νέου μίτου, που θα μας οδηγήσει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και, εν τέλει, στην ευδαίμονια του κοινωνικού συνόλου.

Σημειώσεις

- Ευχαριστούμε θερμά την κ. Μ. Αυγούλη, αρχαιολόγο-λαογράφο, για τα στοιχεία που μας έδωσε σχετικά με τη Ζεβρα.

- Επίσης ευχαριστούμε την κ. Σ. Χρυσουλάκη, αρχαιολόγο, για τις χρήσιμες παρατηρήσεις επί του καμένου καβώ και για την ουσιαστική συμβολή της στην εκπόνηση του προγράμματος.

Βιβλιογραφία

The Zebra's Voice, National Museum, Monuments and Art Gallery - Botswana, Vol. 16, 1989.

The "Kivotos" is Touring Lesbos and Lemnos

E. Pini - N. Selendi

The "Kivotos" (=Arc) is a bus-museum touring the towns and villages of Lesbos and Lemnos and transporting pictures from the local history and civilization. The first acquaintance of the "Kivotos" with the school communities is made through the educational program "Eastern Aegean: Pictures from the Past. Lesbos and Lemnos from the Prehistoric Period to the Hellenistic Age" that aims to make the youths aware of their cultural heritage and its protection.